

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
3/2010 vp**

**Valtioneuvoston selvitys komission tiedonan-
nosta Eurooppa 2020 -strategiasta**

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 5 päivänä maaliskuuta 2010 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta Eurooppa 2020 -strategiasta (E 6/2010 vp) ja 12 päivänä maaliskuuta 2010 asiaan liittyvän jatkokirjelmän 1. VNK 12.03.2010 työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle lausunnon antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- EU-erityisasiantuntija Veera Parko, valtioneuvoston EU-sihteeristö

- neuvotteleva virkamies Kimmo Ruth, työ- ja elinkeinoministeriö
- EU-asiantuntija Reijo Paananen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lakimies Juri Aaltonen, Toimihenkilökeskujärjestö STTK ry
- asiantuntija Anu Sajavaara, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- kansainvälisten asioiden asiamies Thomas Palmgren, Suomen Yrittäjät ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut Akava ry.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Lissabonin strategian ohjelmakausi päättyy vuonna 2010. Uutta Eurooppa 2020 -strategiaa on valmisteltu keväästä 2008 lähtien. Komissio julkaisi 3.3.2010 tiedonannon Eurooppa 2020 -strategiasta. Lopullisesti strategia valmistuu kesäkuun Eurooppa-neuvostossa 17.—18.6.2010.

Komissio korostaa tiedonannossa muuntautumisen tarvetta. Paluu talouskriisiä edeltävään tilanteeseen ei riitä, vaan Euroopan on välttämättömä tulla kriisistä ulos vahvempuna. Eurooppa voi menestyä, jos se toimii yhdessä unionina. Tavoitteena on talous, jossa työllisyys, tuotta-

vuus sekä sosiaalinen yhteenkuuluvuus ovat korkealla tasolla.

Strategian prioriteeteiksi komissio esittää kolmea toisiaan tukevaa teemaa, jotka ovat tietoon ja innovaatioihin perustuva älykäs kasvu, vihreään, resursseja tehokkaasti käyttävään kilpailukykyiseen talouteen perustuva kasvu sekä korkean työllisyyden talouteen nojaava osallistava kasvu, joka lisää EU:n sosiaalista ja alueellista yhtenäisyyttä.

Vuoteen 2020 mennessä EU:n tavoitteena on saavuttaa seuraavat viisi määrällistä ja mitattavaa päätavoitetta:

— Nostetaan 20—64-vuotiaiden työllisyysaste nykyisestä 69 prosentista 75 prosenttiin.

— Sijoitetaan EU:n bruttokansantuotteesta 3 prosenttia tutkimukseen ja kehitykseen.

— Saavutetaan 20/20/20 ilmasto- ja energia-tavoitteet.

— Vähennetään koulunsa varhaisessa vaiheessa keskeyttäneiden osuus alle 10 prosenttiin ja nostetaan korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus 30—34-vuotiaista vähintään 40 prosenttiin.

— Vähennetään kansallisten köyhyysrajojen alapuolella elävien eurooppalaisten määrää 20 miljoonalla.

Komissio esittää, että EU-tason päätavoitteet muunnetaan kansallisen tason tavoitteiksi ja suunnitelmiksi, joissa kunkin jäsenmaan lähtöaso otetaan huomioon. Tavoitteiden ja suunnitelmien toimeenpanemiseksi komissio esittää seitsemää ns. lippulaivahanketta, joissa on esitelty yksityiskohtaisempia EU-tason ja kansallisen tason tavoitteita ja keinoja.

Valtioneuvoston kanta

Suomi yhtyy komission näkemykseen vahvan strategian välttämättömyydestä. Maailmanlaajuiset haasteet: talouskriisi, globalisaatio, ilmas-

tonmuutos ja väestön ikääntyminen asettavat Euroopan kilpailutilanteeseen, joka edellyttää rakenteellisia muutoksia. Tarvitaan jäsenmaiden vahvaa poliittista sitoutumista ja konkreettisia toimia.

Tiedonannossa analysoidaan hyvin Euroopan rakenteellisia heikkouksia, kuten jälkeen jäämistä tuottavuudessa ja työllisyydessä jo ennen talouskriisiä. Lisäksi tiedonannossa tuodaan esiin EU-talouksien tiiviin keskinäisen vuorovaikutuksen ja riippuvuuden merkitys sekä erityisesti kriisin paljastamat heikkoudet finanssi- ja rahapolitiikassa sekä pankkitoiminnan valvonnassa.

Suomi on pääosin tyytyväinen komission tiedonantoon. Suomelle tärkeät asiat, kuten vahvemmat ja laajemmat sisämarkkinat mukaan lukien digitaaliset ja energiasisämarkkinat, talouspoliittisen koordinaation kehittäminen komission vankemman seurannan muodossa, vahva innovaatiopainotus sekä ulkoinen ulottuvuus ovat tiedonannossa hyvin huomioitu. Suomi on myös tyytyväinen koulutuksen merkityksen painotukseen tiedonannossa sekä sosiaalisen yhtenäisyyden painottamiseen. Tiedonannon keskittymisen ainoastaan muutamaan prioriteettiin ja tavoitteeseen on positiivista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Valiokunta pitää komission tiedonannossa esitettyjä kolmea strategian prioriteettia eli painopistealuetta sisällöllisesti hyvinä ja tarpeellisina. Valitut kolme prioriteettia tukevat toisiaan ja tarjoavat yleisellä tasolla selkeän vision sosiaalisesta markkinataloudesta 2000-luvun Euroopassa.

Valiokunta pitää hyvänä myös sitä, että strategiassa on asetettu selkeät määrälliset ja mitattavat yleistavoitteet vuoteen 2020 mennessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että yleistavoitteet

muokataan jäsenmaiden tilannetta heijastaviksi tarkemmiksi maakohtaisiksi tavoitteiksi ennen strategian lopullista hyväksymistä. Tiedonannossa esitettyjen seitsemän lippulaivahankkeen EU-tason ja kansallisen tason tavoitteet ja suunnitelmat ovat tarpeellisia prioriteettien konkretisoimiseksi.

Valiokunta katsoo, että selkeät ja mitattavat tavoitteet edesauttavat jäsenmaiden sitoutumista strategian tavoitteisiin. Strategian painopisteet ovat selkeitä ja tavoitteet määriteltä niin, että ne ovat jokaiselle jäsenmaalle realistiset mutta myös kunnianhimoiset. Valiokunta pitää tärkeänä, että strategiassa erotetaan selkeästi yhteisön toimivallassa olevat asiat ja toisaalta jä-

senmaiden vastuulla olevat asiat. Valiokunta pitää esitettyjen avoimien ja kattavien maakohtaisten vertailujen toteuttamista tärkeänä.

Kilpailukyky ja osaaminen

Euroopan kasvuvauhti on ollut rakenteellisesti selvästi alhaisempi kuin tärkeimmillä talouskumppaneilla. Ero johtuu pitkälti Euroopan selkeästi muita talousalueita alemmasta tuottavuudesta. Muita alempi tuottavuus johtuu mm. eroista liiketoimintarakenteissa sekä vähäisessä investoinnissa tutkimukseen, kehitykseen ja innovointiin. Myös tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen on ollut Euroopassa riittämätöntä.

Komissio esittää tiedonannossa, että Euroopan tulee jatkossa selkeästi vahvistaa osaamista ja innovointia. Euroopan kasvun tulee olla älykäästä. Tämä edellyttää koulutuksen laadun parantamista, tutkimustoiminnan vahvistamista sekä unionin sisällä tapahtuvaa innovaatioiden ja osaamisen siirtämistä ja hyödyntämistä.

Valiokunta pitää strategian linjauksia tältä osin erittäin tärkeinä. Euroopan kilpailukyvyn kehittyminen ja työllisyysasteen nostaminen perustuu nyt ja tulevaisuudessa yhä enemmän korkeaan osaamiseen. Valiokunta katsoo, että osaamisen kehittäminen ja innovointi tulee ottaa huomioon läpileikkaavana periaatteena kaikissa strategiassa esitetyissä tavoitteissa, toimenpiteissä ja keinoissa.

Köyhyyden torjunta

Ennen talouskriisiä Euroopassa laskettiin olevan noin 80 miljoonaa ihmistä köyhyysriskissä, heistä noin 19 miljoonaa oli lapsia. Työssäkäyvistä eurooppalaisista noin 8 prosenttia ei pystynyt ansaitsemaan riittävästi työnteolla torjuakseen köyhyyden. Työttömät ovat erityisen alttiita köyhyysriskille.

Strategiassa asetetaan tavoitteeksi vähentää kansallisten köyhyysrajojen alapuolella elävien eurooppalaisten määrää 25 prosenttia, jolloin 20 miljoonaa ihmistä pääsee köyhyydestä. Valiokunta pitää tavoitetta tärkeänä ja tarpeellisena ja korostaa, että sosiaalisesti tasapainoisella ja

tasa-arvoisella yhteiskunnalla on olennainen merkitys myös kasvun edellytyksille ja työllisyydelle. Valiokunta pitää tärkeänä, että työelämää ja työsuhteen etuja kehitetään kaikissa EU-maissa siten, että työssäkäynti takaa riittävän toimeentulon ilman köyhyysriskiä.

Työllisyysasteen nostaminen

Valiokunta pitää strategiassa esitettyä tavoitetta 20—64-vuotiaiden työllisyysasteen nostamisesta nykyisestä noin 69 prosentista 75 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä erittäin tärkeänä. Vain korkea työllisyysaste turvaa talouden tasapainon, kasvun ja jäsenvaltioiden kansalaisten yhtenäiset sosiaaliset mahdollisuudet ja oikeudet.

Valiokunta huomauttaa, että Euroopan väestön nopean ikääntymisen ja Euroopan muita talousalueita, kuten Yhdysvaltoja ja Japania, alemman työllisyysasteen vuoksi strategiassa olisi kuitenkin tullut pohtia esitettyä laajemmin keinoja erityisesti nuorten, vanhempien työikäisten ja naisten työllisyysasteen nostamiseksi. Myös osatyökykyisten ja vaikeasti työllistettävien sekä syrjäytymisvaarassa olevien ja maahan muuttaneiden työllistymisen tulisi strategiassa tuoda painokkaammin esille.

Nuorten työttömyysaste Euroopassa on jo yli 21 prosenttia. Monissa EU-maissa nuorten työttömyys on hälyttävä ongelma ja moni nuori on syrjäytymisvaarassa. On suuri vaara, että nuoret, joilla on vain vähäiset yhteydet työelämään tai niitä ei ole lainkaan, putoavat työmarkkinoilta kokonaan. Valiokunta katsoo, että nuorisotyöttömyyden laajuuden ja vakavuuden vuoksi strategiassa olisi tarpeen esittää kaikille jäsenmaille yhteinen määrällinen tavoite erityisesti nuorisotyöttömyyden alentamiseksi.

Strategiassa on käsitelty laajasti nuorten kouluttautumista ja opiskelumahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia helpottaa nuorten liikkuvuutta EU-maasta toiseen. Valiokunta pitää tätä linjausta hyvänä. Valiokunta kuitenkin korostaa, että nuorisotyöttömyyden vähentämisessä ja sen torjumisessa tulee huomiota kiinnittää erityisesti kansallisen tason toimenpiteisiin ja keinoihin. Valiokunta pitää erityisen tärkeänä, että strate-

giassa kehitetään toimenpiteitä, joiden avulla koulunsa ja opiskelunsa päättävien nuorten siirtymistä työelämään tehostetaan ja helpotetaan.

Strategiassa esitetään tavoite työllisyysasteen nostamisesta 75 prosenttiin 20—64-vuotiaiden ikäryhmässä. Valiokunta katsoo, että jatkossa työvoimapotentialiin tulisi laskea myös 65—68-vuotiaat, ja ehdottaa, että ikäryhmän laajentaminen otetaan huomioon myös tavoiteltavaa työllisyysastetta määrittäessä. Ikäryhmää, jonka sisällä työllisyysastetta tarkastellaan, tulisi laajentaa siten, että ryhmän yläikäraja nostettaisiin 68 vuoteen. Samalla työllisyysastetta voitaisiin tarkistaa siten, että se olisi esimerkiksi 74 % ikäryhmässä 20—68 vuotta. Valiokunta korostaa, että työuran pidentämisen työuran loppuvaiheessa ei tule olla velvoite, vaan työuran pidentyminen tulee tehdä mahdolliseksi mm. työmarkkinoiden rakenteellisella kehittämisellä ja työelämän laatua ja houkuttelevuutta parantamalla.

Valiokunta katsoo, että naisten työllistymiseen pystytään tehokkaimmin vaikuttamaan lisäämällä naisten ja miesten välistä tasa-arvoa kaikissa työ- ja perhe-elämän eri vaiheissa. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että perhevapaa-järjestelmiä ja lastenhoito- ja muita hoivapalveluita kehitetään siten, että naisilla on tosiasiallisesti tasavertaiset mahdollisuudet osallistua työelämään. Euroopassa ja Suomessa tulee edelleen pyrkiä määrätietoisesti samapalkkaisuuden toteuttamiseen sekä naisten uralla etenemisen esteiden poistamiseen.

Komission tavoitteena on parantaa mahdollisuuksia itsensä työllistämiseen poistamalla toimenpiteitä, jotka estävät itsenäisen ammatinharjoittamisen. Valiokunta pitää tavoitetta hyvänä, mutta korostaa, että työntekijää ei pidä pakottaa keinoitekoiseen yrittäjyyteen. Työntekijälle, joka ei ole aidosti itsenäinen ammatinharjoittaja tai yrittäjä, ei tule keinoitekoisin itsensä työllistämisjärjestelyin siirtää yrittäjyyden riskiä.

Komission tarkoituksena on kehittää työelämää koskevia säädöksiä siten, että esimerkiksi työaikaan, lähetettyjen työntekijöiden asemaan sekä työterveyteen ja -turvallisuuteen liittyvä lainsäädäntö mukautetaan vastaamaan työelä-

män muutoksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että Lissabonin sopimuksessa vahvistettu sosiaalinen ulottuvuus otetaan tässä lainsäädännön uudistamisessa vakavasti huomioon.

Välityömarkkinat

Välityömarkkinoilla tarjotaan työskentelymahdollisuuksia henkilöille, joilla on eri syistä vaikeuksia sijoittua työhön avoimille työmarkkinoille eli työhön, jossa palkkauskustannuksiin ei käytetä yhteiskunnan taloudellista tukea. Välityömarkkinoiden järjestämisen, palkkatuetun työn, työharjoittelun ja työelämävalmennuksen avulla yritetään parantaa vaikeasti työllistyvien henkilöiden ammattitaitoa, osaamista ja työmarkkina-asemaa ja näin edistää pääsyä avoimille työmarkkinoille.

Suomessa palkkatuettua työtä välityömarkkinoilla järjestävät erityisesti sosiaaliset yritykset, työpajat, yhdistykset ja muut yhteisöt. Alentuneesti työkykyisen henkilön palkkatuesta päättää työvoimaviranomainen. Palkkatukiharkinta perustuu työntekijän, ei työllistävän yrityksen tuen tarpeeseen.

EU:n kilpailunrajoitussäännökset kieltävät kilpailua vääristävät kansalliset yritystuet yrityksille. Suomessa EU:n valtionapusäännösten pelätään jatkossa vaikeuttavan palkkatuetun työllistämisen järjestämistä ja sosiaalisten yritysten toimintaa. Valiokunta korostaa, että EU:n valtionapusäännöksillä ei tule vaikeuttaa kolmannen sektorin yhteisöjen mahdollisuuksia palkata työntekijöitä palkkatuen avulla. Palkkatuki ei ole yrityksen kannattavuutta lisäävä ja kilpailua vääristävä elinkeinotuki vaan korvaus työntekijän alentuneesta työkyvystä.

EU 2020 -strategiassa ei esitetä tavoitteita eikä keinoja vaikeasti työllistyvien tai työmarkkinoilta syrjäytymisvaarassa olevien työllistämiseen. Valiokunta pitää tätä puutteena. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee strategian jatkovalmistelussa tuoda aktiivisesti esille hyviä suomalaisia käytäntöjä ja kokemuksia sosiaalisesta työllistämisestä ja työhön valmennuksesta kolmannen sektorin yrityksissä ja yhteisöissä.

Suomen tulee korostaa, että EU:n valtiontukisäännöksillä ja kilpailurajoitussäännöksillä ei pidä vaarantaa sosiaalista työlistämistä vaan vaikeasti työllistettävien ja syrjäytymisvaarassa olevien palkkatuettua työtä ja työvalmennusta tulee tukea myös EU:n tasolla.

Työelämän laatu

Työikäisten odotetaan jatkossa olevan työelämässä nykyistä selkeästi pidempään. Työura aloitetaan nuorempana ja päätetään vanhempänä kuin nykyisin. Työssä pidempään jaksamisen ja työurien pidentämisen edellytyksenä on, että yksittäisen työntekijän työolosuhteet ja työympäristö tukevat terveyttä ja työhyvinvointia.

Työuupumus ja työssäjaksamiseen liittyvät ongelmat liitetään usein pitkään työelämässä oleisiin. Valiokunta korostaa, että työurien pidentyessä työntekijöiden työhyvinvoinnista ja jaksamisesta tulee huolehtia koko työuran ajan. Parhaiten tähän tavoitteeseen päästään kehittämällä työelämän laatua. Työelämässä tulee huomioida kaiken ikäisten työntekijöiden tarpeet siten, että sekä nuoret että jo pitkään työssä olleet ja osatyökykyiset ihmiset jaksavat entistä paremmin ja pidempään työelämässä. Erityisesti työpaikoilla on huomioitava eri-ikäisten johtaminen ja yhteistyö sekä työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien ja tasa-arvoisen kohtelun myönteiset vaikutukset työhyvinvointiin ja työn tuottavuuteen.

EU 2020 -strategiassa työelämän kehittämiseen ja työelämän laatuun ei juurikaan kiinnitetä huomiota. Työelämän laadun parantamisessa EU:lla on valiokunnan käsityksen mukaan kuitenkin valtava käyttämätön potentiaali. Suomessa on työelämän kehittämisohjelmista saatu hyviä kokemuksia. Työn tuottavuus on Suomessa noussut selvästi nopeammin kuin EU:ssa keskimäärin.

Valiokunta esittää, että eurooppalaisen työvoiman hyvinvointi määritellään yhdeksi tavoitteeksi EU 2020 -strategiassa.

Valiokunta korostaa hyvinvointivaltion tarjoamien, kaikkien saatavilla olevien laadukkaiden julkisten palveluiden merkitystä kansalaisten hyvinvoinnille. Hyvin toimivien julkisten palvelujen ansiosta talouskriisin vaikutukset kansalaisten arkielämään on voitu minimoida ja perusturva säilyttää. Valiokunta katsoo, että työhyvinvointia ja julkisen sektorin palvelujen tuottavuutta tulee parantaa siten, että julkisia palveluja voidaan jatkossakin kehittää kansalaisten tarpeisiin.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

TyVL 3/2010 vp — E 6/2010 vp

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Arto Satonen /kok	Jari Larikka /kok
vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Markus Mustajärvi /vas
jäs.	Anna-Maja Henriksson /r	Sanna Perkiö /kok
	Arja Karhuvaara /kok	Paula Sihto /kesk
	Johanna Karimäki /vihr	Katja Taimela /sd
	Merja Kuusisto /sd	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Merja Kyllönen /vas	Jyrki Yrttiaho /vas.
	Esa Lahtela /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

neuvotteleva virkamies Marjaana
Kinnunen.